

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Historia Scholastica Magistri Petri comestoris sacre
scripture seriem breuem nimis [et] obscuram elucidans**

Petrus <Comestor>

Argentine, 1503

VD16 P 1829

De descriptione orbis ca. iijj.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30892

Historia euangelica

Historie euangelice. De cōceptione pres-
cursoris domini.

Capitulum primum.

Bit aut in

diebus herodis regis iu-
dee effluxit ante regni
eius vltimis triginta sacer-
dos nomine zacharias d'vi-
ce abla. et vxor eius aa-
ronita nomine elisabeth

Danid ei apliare volēs cultū dñi. xliij. insti-
tuit sumos sacerdotes: q̄rū vn' tm̄ maior q̄
dicebat p̄ncps sacerdotū. Statuit aut. xviij.
vros d' eleazar. et. viij. de ishamar. et fm̄ soz-
tes dedit vnicuiq; hebdomadam v̄cis sue.
Habuit aut abias octauā hebdomadā d' cu-
ius genere zacharias cū i die p̄p̄tiationis incē-
sum poneret p̄dixit sibi angelus nasciturus
filiū de vxore. Qui p̄sideras sterilitatē vxor-
is et v̄tūsq; senectutē: nō credidit. et ob h̄
ommutū vsq; ad dñe part' nomē q̄z pueri
et magnificentiā cū abstinentiā et indicauit. Et
cepit autem elisabeth et occultabat se mensi-
bus quinq;

De conceptione saluatoris.

Capitulum. II

Ense autē sexto

missus est gabriel in nazareth ad
maria virginē desponsatā ioseph
Cūq; ea salutata dixisset eā pariturā iesum
filiū altissimi. q̄sissetq; quō h̄ fieret cū se non
cogniturā v̄rū in aīo vouisset nisi aliter de-
disponeret. Angel' addidit. non de viro sed
ope sp̄s sancti p̄cepturā. et etiā cōcepisse co-
gnatā suā elisabeth sibi indicauit. Permixte
enī erāt sacerdotalis tribu et regla. Nā et aarō
vxorē habuit de iuda elisabeth sororē naa-
son. et iotada p̄tifer iochabeth filiā regis io-
ram: Et aut maria. Fiat mihi fm̄ verbū tuū.
Et statim p̄cept' ē ch̄sus d' p̄gine plen' hō i
aīa et carne ita tm̄ q̄ lineamētia corporis et mē-
bros. vsq; discerni nō possent. Et redit aut cō-
ceptus. viij. kal. aplis et reuolutis. xxxiij. an-
nis eadē die mortuus est.

De ortu p̄cursoris. Caplm. III.

urgens autem

maria abiit in ciuitatem iuda. Ju-
da nomē est regni nō tribus. Die

rusalem enim in tribu beniamin erat: p̄ quā
forte trāsiit ad oppidū. in quo dicunt tunc
zachariā habitasse q̄rto miliario a hierusalē
et ibi natū iōannē. Et legit in libro iustoz q̄
beata virgo p̄mo cū leuauit a terra. et cum sa-
lutasset elisabeth exultauit infans in vtero
eius. et cū matrē dñi sut et beatā eam p̄pheta
ret elisabeth: edidit maria canticum dño dī-
cēs. Magnificat aīa mea dñm et. Mansit
aut maria ibi mēsi tribu ministrans p̄gna-
te donec pareret: et tunc redijt in domum su-
am Octauo autē die cū circūcideret puer et
vocaret euz nomē patris sui zachariā: aut ma-
ter. Iōannes est nomē ei'. Idē scripsit et
pat' sumpto pugillari. Est aut pugillaris ta-
bula que pugno pōt includi. vt calam' scri-
ptoz. Et apertū est os zacharie et p̄phetans
canticum fecit dño B̄ndictus dñs de' israel.

Hec duo cātica nō cantant in ecclesia eo
ordine q̄ sunt edita. Pr̄ius enī cantat qd̄ se-
cundo est editū. Quia enī in cātico zachar-
ie legit. Et erexit cornu salutis. qd̄ est factū
in resurrectione. ideo canit i Laudib; et loquit
ad puerū q̄ fuit auroza solis Et qz legitur in
cātico virginis Resperxit humilitatē ancil-
le sue. ecclesie scz et ipsius marie. qd̄ quidē fa-
ctum est in sexta etate. Et agit de incarnatōe
ibi. Suscepit isrl' puerū suū. sō canit ad ve-
speras. vi. scz officio diurno. Tertū canticū
symeonis qd̄ sequit cantat in. viij. officio. s̄
cōpletorio. qz orat se dimitti in pace. qd̄ fit in
viij. quiescentiū. Et qz hec duo cātica euang-
gelica sunt: ideo stantes ea cantam'. Puer
enī crescebat et cōfortabat sp̄ritu: et erat i de-
sertis locis vsq; in die ostensionis sue ad isrl'
Reuertēs aut maria nazareth: inuenta est a
sponso: in vtero hñs de sp̄s sc̄to Qui nolens
eā traducere in coniugē occulte voluit eā dī-
mittere. In somnis aut ammonit' ē ab ange-
lo vt acciperet eā in coniugē: et ne suspicaret
adulteriū. p̄ceptū puerū d' sp̄s sc̄to indicauit
et vt iesum vocaret p̄cepit: qz saluus faceret
p̄plm a peccatis eorum. Et hoc cognouit io-
seph deū nasciturū qui solus peccata dimit-
tit: et accipēs sponsam in vxorem: cum vir-
gine virgo permansit. Habuit aut virgo vi-
rū ne grauida infamaret: et vt v̄rū solacio et
ministerio frueret. et vt diabolo occultaretur
dei partus.

De descriptione orbis.

Capitulum. III.

Diebus illis

Ierijt edictus a cesare augusto vt describeretur vniersus orbis
 Uolens cesar scire numeru regionu in orbe q
 romane suberat ditioni. numeru etia ciuitatu
 in qlibet regione. noia qz capitū in qlibet ci
 uitate. pceperat vt de suburbanis oppidis vi
 cis z pagis ad sua pfueret boies ciuitate. z
 maxime vbiqz habitaret ad ciuitate pueni
 ret vn traheret origine. et qscz denariū argē
 teum p̄ciū. r. numoz vsualiu vn denariū dice
 bat p̄sidi. puincie tradēs se subditū romano
 impio pfiteret. Nā et num⁹ imaginē pfere
 bat cesar et inscriptionē nois. Et qz nūer⁹
 eoz q cēsicapite ferebant. vl vt alij legunt q
 cētum capitū ferebat. certo nūero determīa
 batur et redigebat in sc̄ptis. id. p̄fessio hmoi
 descriptio vocabat. Hec descriptio p̄ma est
 a p̄sīde syrie cyrino. P̄ria d̄r q̄stū ad cyrinū sy
 rie p̄sīdē. qz ei iudea in ymbilico zone habita
 bilis esse d̄r. p̄uisuz ē vt i ea inchoaret. z de
 inde p̄ circūstātes regiones alij p̄sīdes p̄seq̄
 rent. Vel forte p̄ma vniersalis: qz alie p̄ces
 serāt p̄ticulares. Vel forte p̄ma capitū i ciui
 tate fiebat a p̄sīde. sc̄da ciuitatū i regiōe a le
 gato cesar. tertia regionū i vrbe corā cesare.
 Sic p̄mū iudea facta ē stipēdiaria romanis
 Hec descriptio singul annis fieri videt. qz i
 euāgelio legit Magister v̄z nō soluit tribu
 tū h̄ anno. Accēdit aut ioseph a nazareth in
 bethleē: eo q̄ esset de domo dauid vt pfiteret
 cū maria vxore sua p̄gnāte. Si mulieres p̄f̄
 tebāt. iūgendū ē sic vt pfiteret cū maria. Si
 solū v̄ri sic est ordo Accēdit ioseph cū maria
 De natiuitate saluatoris Cap. V.

ſlectū est autē cū

fessent ibi: pepit iſgo filiū suuz p̄mo
 genitū. nō p̄ quē alius: sed aū quē
 null⁹. et p̄anis innoluitis reclinauit eū in p̄se
 pio: qz nō erat ibi ei loe⁹ i diuersorio. Dicit q̄
 fenū in q̄ tacuit iesus delatū est romā ab he
 lena. et est i ecclia sc̄te marie maioris. Infra
 basilicā nō lōge a p̄sepio q̄escit hieronymus
 Paula qz z eustochiū i bethleē q̄escūt. Diffi
 cile fuerat paup̄ibz p̄ frequētia multoz q̄ ob
 idipm p̄uenerāt vacuas inuenire domos. et
 in cōi trāsitu q̄ erat iter duas dom⁹ operimē
 tū h̄ns qd̄ diuersorū d̄r se receperūt sub q̄
 ciues ad colloquēdū vl ad p̄uisendū i diebz

ocij. vel p̄ aeris intēperle diuertebant. Forte
 ibi ioseph p̄sepio fecerat bouē et asino q̄a se
 cū adduxerat in q̄ reposit⁹ ē iei⁹. Ad qd̄ qd̄
 referūt illō esaiē. Loguit bos possessore suuz
 et asin⁹ p̄sepio dñi sui. Et illō ab abachub. In
 medio duū aialtū zgnosceris. Et iā i pictur
 ecclesiaz q̄ sūt q̄si libri lalcoz. h̄ rep̄itā nob
 Nat⁹ est aut saluator anno regni augusti ces
 saris. xliij. Annos ei. xij. q̄ a morte iulij sture
 rāt vsqz ad actiū bellū regno augusti conu
 meramus. Anno p̄o regni herodis. xxx. vni
 uerso orbe pacato o
 lympiadis cētesime
 nonagesime tertie an
 no. iij. Anno ab vrbe
 condita. dcc. iij. nat⁹
 est dñs. Nat⁹ est aut
 nocte dñice diei. qz si
 tabulā p̄poti retro parras inuenies huius
 anni p̄currentē quintū regularē ianuarij ter
 tium. Quibz iunctis et sublati. vij. romanet
 vnū. Itaqz kal. ianuarij in dñica inuenies q̄
 cōcurrūt. Nā ea die q̄ dicit. fiat lux. facta est
 lux. visitauit nos oriens ex alto. Inchoata ē
 vero fm̄ quosdam. vij. etas a natiuitate ch̄i
 fm̄ aplm̄ q̄ ait. Cū uenerit plenitudo t̄pis. sc̄
 Scdm̄ alios a die q̄ baptizat⁹ p̄pter v̄m res
 generatiuā datā aq̄s. fm̄ alios a passione: q̄
 tūc apra ē porta z inchoata est q̄ dāmō. vij. q̄
 escentiū. Fluxerāt qd̄ē ab adā anni q̄ncz mil
 lenicenti nonaginta sex. als nonagitanouē
 ab abraā duo milia. xij. fm̄. lxx. fm̄ hebreos
 vero longe pauciores.

De cantico angeloz et circūcisione dñi.
 Capitulum. VI

Paſtores erat

escōo miliario a bethleem i regione
 eadez custodientes vigilias noctis
 sup̄ gregē suū. Hos fuit antiquioribz i v̄ro
 qz solstitio vigilias noctis custodire ob sol
 uenerationē. q̄ forte mos etia apud iudeos
 ex vsu cohabitantiū inoleuerat. Et ecce ang
 lus dñi stetit iuxta illos annūciās eis nati
 saluatorē in bethleem. et in signū postū p̄u
 rū in p̄sepio nūciāuit. Et facta est cū angelo
 multitudo angeloz dicentiū. Gloria in excelsis
 deo. et in terra pax hoibz bone voluntatis
 qz p̄ ch̄m glorificat⁹ est pater: et pax facta ē
 iter deū et hoīem. inter angelū et hoīem. iter
 iudeum et gentile. Pro hac multitudīe. q̄